

rigtig kunne dokumentere hans mod og indsigt.

Med dagbogen som baggrund skildrer Søren Mørch Landmandsbankens opkomst og miljøet omkring den. Han fortæller om det ikke ukomplicerede forhold mellem H. N. Andersen og Emil Glückstadt og om politikeres positioner i forhold til bankens nedtur, ikke mindst handelsminister Tyge Røthes. Det er det politiske spil omkring banken, der interesserer forfatteren mere end de økonomiske forhold. Hvad disse angår er man bedre hjulpet med bankkommissionens beretning på 300 sider + 400 siders tillæg (ikke 4.000, som Mørch skriver).

Forfatteren er en misantropisk sjæl og ikke så lidt arrogant i sin sproglige stil. Har L. V. Birck monstro i sin underholdning af journalister sagt om fremtrædende personer, at de har »liget i med Landmandsbanken« (s. 295). Det forekommer usandsynligt; når bogen ikke er forsynet med noteapparat, må man stille store krav til selvdisciplinen i sin omgang med sproget. Men munden løber engang imellem på Søren Mørch; som et uskyldigt eksempel kan man spørge, hvad det kommer læserne ved i sammenhængen, hvem Albert Olsens sønner er (s. 367).

Konkluderende skal det dog siges, at denne bog bør læses af enhver, der interesserer sig for landets finanshistorie. Billedmaterialet er udmærket, og den er pænt lavet.

Til slut skal det ikke forbigås, at bogen er forsynet med et bizart forord. Her gør forfatteren opmærksom på, at han er blevet frarådet at skrive bogen; bl.a. fordi nogle har ment, det kunne blive usundt for hans helbred. Sådan noget pjat skader fagets rygte og dermed forskningsmulighederne. Selv om direktør Tage Andersen fra Den danske Bank i finans kredse går under navnet »Kolde Tage«, skal man ikke deraf

tro, han tilhører mafiaen. Bedre ville det være, om der mellem historikere og bankfolk kunne oparbejdes en tillid, der kunne føre frem til seriøse studier i bankhistorien.

Ib Gejl

Niels-Henrik Topp: *Udviklingen i de finanspolitiske ideer i Danmark 1930-45*. (Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 1987). 437 s., 350,- kr.

I sin bog »The General Theory of Employment, Interest and Money« fra 1936 bragte J. M. Keynes sin teori til gennembrud, at kun statsstyring gennem budgettering kunne tilvejebringe en stabil økonomi og rimelig beskæftigelse. Først efter krigen fik denne teori mulighed for at slå igennem i Danmark.

Indtil da troede man grundlæggende på den frie markedsøkonomi, og den politiske indsats var rettet mod at fjerne hindringer for dens gennemslagskraft. Et problem i den forbindelse var dog nødvendigheden af en fordelingspolitik af hensyn til vanskeligt stillede grupper. Et hovedprincip bag finanspolitikken var balance på statsbudgettet og en lav statsgæld; en ekspansiv finanspolitik anså man for skadelig i det lange løb. Det længste, man burde strække sig, var i depressionstid at fremskynde arbejde, der alligevel skulle udføres. Egentlige beskæftigelsesarbejder burde skattefinansieres. Som repræsentant for en fleksibel, men klassisk finanspolitik stod Fr. Zeuthen, som 1930'erne igennem skrev adskillige artikler om arbejdsløshedsproblemet.

Under inspiration af den såkaldte Stockholm-skole, der som Keynes var tilhængere af en funktionel finanspolitik, arbejdede dog også danske økonomer med sådanne tanker. De mest fremtrædende var Jens Warming og

Jørgen Pedersen, men nogen samlet teoriopbygning fandt ikke sted.

Med udblik til den politiske udvikling skildrer Niels-Henrik Topp problemstillingen i nærværende bog, der er en disputats fra Københavns Universitet. Bortset fra udviklingen af en enkelt model er bogen særdeles læselig, velskrevet og absolut konsumerbar for ikke-økonomer.

Ib Gejl

Hans Chr. Bjerg, Hans Chr. Dahlerup Koch og P. B. Nielsen: *U-både gennem 75 år. Det danske ubådsvåben 1909-84*. (Forum, 1984). 154 s., 150,00 kr.

Jørgen Petersen: *Mit liv i Søværnet 1934-80*. (Odense Universitetsforlag, 1985). 191 s., 110,00 kr. (plus moms og porto).

Hans Chr. Bjerg (red.): *Lex Rechner. Optegnelser af viceadmiral H. Wenck, kontreadmiral H. Rechner og kommandør A. G. Topsøe-Jensen om tilblivelsen af Lov om Søværnet 1932*. (Marinehistorisk Selskab, 1985). 185 s., 136,00 kr.

»Flåden kan ikke lide mine undervandsbåde, fordi man ikke kan spankulere rundt på dækket af dem!« udtalte den irske ubådskonstruktør John Holland i begyndelsen af dette århundrede. Han måtte som så mange andre konstatere, at der herskede en betydelig modvilje mod dette nye og skræmmende magtmiddel, der på afgørende vis brød med en traditionel opfattelse af ridderlighed i krigsførelsen. Navnlig i Storbritannien og USA var man længe om at acceptere den nye skibstype fuldt ud – i Tyskland gik det som bekendt lettere.

Ikke desto mindre fandtes der ved 1. Verdenskrigs begyndelse ikke færre end ca. 400 ubåde, og det er næppe nogen overdrivelse at hævde, at den nye

skibstype har sat sit tydelige præg på den maritime udvikling. Den første danske ubåd indgik i Flåden allerede i 1909, og siden da har ubåde udgjort en fast om end omdiskuteret del af Søværnets sejlene enheder.

Bjergs, Dahlerup Kochs og P. B. Nielsens bog behandler det Danske Ubådsvåbens første 75 år. Og lad det være sagt med det samme: det er ikke blot et nydeligt og velskrevet jubilæumsskrift, men også en fremragende introduktion til et fascinerende emne. Bogen indledes med en instruktiv gennemgang af, hvad en undervandsbåd er. Kort og kontant redegøres der for konstruktion, navigation og armering. Det kan simpelthen ikke gøres bedre i en kortfattet, populær fremstilling. Det efterfølgende afsnit om opdagelse og nedkæmpelse af ubåde uddyber en række emner fra det indledende kapitel og giver gode forklaringer på, hvorfor det er så godt som umuligt at fange en undervandsbåd.

I de efterfølgende kronologisk disponerede kapitler gennemgås ubådens historie fra de flyvske ideer over dykker-skibet og de undersøiske både frem til de *egentlige* undervandsbåde. Den sidste type, der karakteriseres ved, at den yder sit bedste under vandet – ikke blot under angreb, men også ved forlægnings, udvikledes først så sent som i slutningen af 2. Verdenskrig. (På dette tidspunkt havde både USA og Storbritannien for længst opgivet deres planer om at få dette uciviliserede våben gjort ulovligt i krigsførelsen på linje med giftgas!) Der redegøres for, hvorledes ubådsvåbenet omkring århundredeskiftet gennemgik en afgørende udvikling, der på kort tid løste såvel armeringsproblemet (torpedoen) som fremdriftsspørgsmålet (el-motorerne) og navigationsvanskelighederne (periskopet).

Gennemgangen ledsagedes af gode tegninger og fotografier, hvis billedtek-